

ind paa det, der allerede under 2den Behandling er udtalt om det samme Punkt, som her nu omhandles. Det vil sees, at dette Forslag i det Væsentlige realiserer den Tanke, som jeg har fastholdt, og som den ærede Rigsdagsmand, der har stillet Forslaget, ligeledes fastholdt under 2den Behandling. Jeg kan ikke nægte, at det Punkt, som den ærede Ordfører har omtalt, mangler i § 3, men da i det Hele taget Loven kun vil komme til at foreligge som Materiale og her kun er Tale om de Principer, som udtales, troer jeg, det gjør mindre til Sagen, og at man desuagtet bør holde sig til Forslaget. Jeg skal videre kun i Almindelighed bemærke, at den gjensidige Billighed saavel i de større som i de mindre Forhold hører med til Bevarelsen af den sociale Orden; den maa man ikke absolut fornægte, og den troer jeg fornægtes, naar § 3 skal fastholdes i den Stikfelse, som den foreligger fra Udvalgets Fleertals Side. Det skeer maaffee i Virkeligheden ikke, naar Fleertallets § 3 forstaaes saaledes, som jeg troer, den af enhver Ret maa forstaaes; men der foreligger noget Andet, thi der foreligger en Paastand fra Rigsdagens Side, som jeg troer Rigsdagen aldeles ikke kan være tjent med at gjøre. Lad os engang see, hvad der egentlig ligger i denne Paastand i § 3. Det, som er Hovedmomentet, det er, at, naar Rigsdagen i en Tillægsbevilling har nægtet en Sum under hvilken som helst Betingelse, enten alle Formaliteter ere opfyldte, som skulle finde Sted, naar en Sum bruges af Statskassen, som ikke forud er bevilget, eller alle Formaliteter ikke ere opfyldte saaledes, at Summen ligefrem tiltrods for alle Regler er bleven benyttet af Ministrene, at disse to Tilfælde da skulle stilles ganske eens saaledes, at Rigsdagens Nægtelse af en Sum, lad Forholdet være, som det vil, skulle medføre en absolut Forpligtelse for Retten til at dømme Ministrene til at tilbagebetale Summen.

Dette er den Paastand, som Fleertallet gjør, men dette er en Paastand, som jeg anseer for retlig umulig, og som jeg ogsaa her til 3die Behandling maa fraraade Thinget at fastholde. Jeg skal gaae noget næiere ind paa Grundene, ikke just fordi der ikke er sagt

endeel om dette Punkt ved 2den Behandling, men fordi der kan siges en heel Deel mere om det, som ikke ganske bør lades usagt. Lad os engang betragte, hvad den almindelige Billighed, som er en nødvendig Betingelse i ethvert socialt Forhold, medfører. Lad os tænke os en Fuldmægtig, som skal arbejde for sin Herre, der reiser bort, og som overlader sine Forretninger til ham; vilde Fuldmægtigen nogenfinde gaae ind paa en Contract, der gik ud paa, at Herren, naar han kom hjem, skulle kunne kræve ham til Erstatning for enhver Udgift, han havde gjort, som muligt ikke fandt Herrens Billigelse; nei, en saadan Contract kunde Fuldmægtigen aldrig gaae ind paa, det er umuligt; men, lad os nu sætte, at han gjorde det, troer man da, at en saadan Contract egentlig vilde have nogen Gyldighed? Mig forekommer det, at den ogsaa hos os vilde være saameget imod hele Lovgivningens Aand, at den næsten kunde siges at være mod Lov og Orbarhed. Den er imod Loven, fordi den er imod de almindelige Principer for Forretningsførelse, der ere anerkjendte i Loven, og den er virkelig i den Grad imod Billighed, at det slet ikke kan gaae an at opstille en saadan Fordring. Nu siger man rigtignok, at de samme Regler kunne ikke gjælde for Statsstyrelsen, som gjælde for private Forhold, men det kan jeg ikke indrømme. Jeg har engang seet en Dampmaskine, der ikke var større, end at den kunde staae paa en Tallerken, men den arbejdede ligesaa fuldkomment, som den største Dampmaskine. Nu vil dog vel Ingen nægte, at denne lille Dampmaskine arbejdede efter de samme Principer, som om den havde været paa 500 Hestes Kraft. Jeg troer ogsaa, at Principerne for den oeconomiske Orden og Principerne for den sociale Orden i Verden ere de samme, enten det er en stor eller en lille Maalestof, man anvender dem paa. Jeg troer, at hvad enten det er en lille Gaard paa 20 Eder Land eller det er et heelt Rige, der overgives til en Andens Forvaltning, maa Grundforholdene af de Principer, hvorefter der arbejdes, blive de samme. Der kan være meget, som i de større Forhold tilsyneladende antager en anden Stikfelse, men Grundprincippet, som maa følges, maa unæg-